

רבות הסיכוב השלישי נסתיימו לפני שבועיים בלבד.
גורל אזורי הכיבוש עדיין לוטה ערפל. אך הפרספקטיבה ההיסטורית של המלחמה — מקומה בתולדות המדינה — כבר ברורים למדי.

משך תשע עשרה שנה, מאז יומה הראשון, דומה מדינת ישראל למיבצר. מיבצר הנתון במצור משלושה עבריים. מיבצר השוכן על חוף הים, כאשר הים מהווה את הדרך היחידה לאספקה ולתיגבור. מיבצר שתושביו מגיניו מוכנים בכל רגע להזדעק אל החומה כדי להרוף התקפה, או לפשוט החוצה כדי לקדם פני הסתערות. מיבצר השוכן בלב מרחב עויין, שכל בני הסביבה שונאים אותו ומייחלים להכחדתו.

מיבצר זה לא קם, למעשה, במאי 1948. הוא קיים מאז ראשית המאה. אמנם, במאי 1948 השתנה הרבה. המיבצר הפך עצמאי. הוא הניף את דגלו. מגיניו לבשו מדים.

אך המיבצר עצמו התגבש מאז ראשית ההתיישבות הציונית בי ארץ.

מן הימים הראשונים, כאשר נתברר לי מתיישבים כי לא מצאו דרך להשתלב בסביבה החדשה ולחיות בצחצח עם האוכלוסיה המקומית, הם הקימו סביבם חומה. חומה של עץ או אבן, שהקיפה נקודות התיישבות חדשות. חומה בלתי נראית, בצורת כוחה הגנה עצמית, משך נמרד ודפוס יחיים נפשי רדים.

מה שקרה בשנת 1948 הוא זה: המיבצר עמד מול התקפה מרוכזת של כל בני סביבתו, ומיגר אותם. כסידרה של פשיטות עמורות הצלחה, נכש שטחים נוספים והרי חיב את החומות.

בין החומות עצמן תפסה האוכלוסיה ה' עיבירת את כל השטח, אחרי שכמעט כל בני האוכלוסיה הקודמת עזבו והורחקו.

מאז הסיכוב הראשון הזה, במשך 19 שנים, התקיים המיבצר ללא שינוי מהותי.

בסוף 1956 אירע הסיכוב השני. הוא לבש צורה של פשיטה מהירה מתוך השער הדרומי. הכוח הפושט הלם כאוייב שצר על המדינה בדרום, הרס את מערכו, כבש שטחים גדולים, אך נסוג מהם חזרה אל החומה הקודמת.

כך הגענו אל שלישי.

היו, במשך 19 השנים, שנים טובות יותר ו' שנים רעות יותר.

היו שנים בהם גבר לחץ האוייב, שצר על המיבצר, בהן הצליח להטיר בו בליס' טראות, ואף לסנן לתוכו חבלנים.

היו שנים רגועות יותר, בהן נראה כאילו התרחק האוייב מן החומה.

היו שנים, בהן גברה הסכנה בגיורה אחת של החומה, ופחתה הסכנה בגיורה אחרת. פעם היה צורך לתגבר את המגינים ליד המיגדל הצפוני, ופעם ליד המיגדל הדרומי. אבל מהותו של המיבצר לא השי' תנתה אף ליום אחד.

הוא נשאר מיבצר.

כל בני הסביבה, ללא כל יוצא מן הכלל, צרו עליו.

באזורים הסמוכים התחוללו מהפכות ו' הפיכות נגדו, התחלפו מישטרים, התמודדו כוחות — אך הדבר לא השפיע במאומה על היותו למיבצר.

הוא נשאר נטוע במרחב כנושא לשינאה, לאיבה, לתקחת הכחדה.

שום יחסים לא נוצרו בין מגיניו ובין הצרים עליו.

זאת היתה העובדה המרכזית בחייהם של יושבי המיבצר. הם כה התרגלו למצב זה, עד כי שכחו אותו. הוא היה להם מובן מאליו. הוא נראה להם כנתון משמייים.

אמנם, מפעם לפעם קמו, בתוך המיבצר, אנשים שטענו כי אפשר לשנות מצב זה. הם לא הציעו להרוס את החומה, חלילה, או לצמצם את המשמרות.

הם הציעו לנקוט ביוזמה כדי להשתלב בתהליכים הפנימיים של הסביבה, להשפיע עליהם, לשנות את יחס בניה.

בקיצור: לפעול כדי שבאחד הי' ימים יוכל המיבצר לחדול מלהיות מיבצר, ויהפוך מרכז מדינה, מיס' חרי ותעשייתו לסביבה כולה. אבל אנשים אלה נראו כאוטופיסטים.

כי החומה היתה עוברת-יחיים המרכזית, וכמעט איש לא העלה על דעתו שיכול לבוא יום בו לא יהיה כה צורך.

סיכוב השלישי גרם למהפכה בתנאי קיומו של המיבצר. זוהי העובדה המכרעת הראשית נה הנובעת ממנו.

אולם הסיכוב השלישי לא פטר את המיבצר מן הכורח להיות מיבצר. זוהי העובדה המכרעת השנייה הנובעת ממנו.

אפשר לתאר את מאורעות הסיכוב השלישי כך:

האוייב, שלחצו התרחק במשך כמה שנים, התרכו ליד השער הדרומי.

הוא חסם את אחד משני דרכי האספקה שנותרו למיבצר.

הוא ביקש לאחד תחת פיקוד משותף את כל הכוחות הצרים על המיבצר.

הוא איים להחזיר חבלנים לתוך המיבצר, בקצב גובר והולך, כדי לזרוע בו בהלה

מיבצר, אפשר יהיה להקים חומה חדשה לי' גמרי, הרבה מעבר לחומה הקודמת, כך שהאוייב לא יוכל עוד לאיים על מרכז המיבצר מקרוב.

זה לא קל. כי באזור הכבוש יושבת אוכלוסיה זרה, שקשה לגרש אותה, אך קשה גם להכניסה אל בין החומות.

גם אם יוחזר חלק מן השטחים, ניתן יהיה לתקן את מערך החומה הקודמת, שי' היה מיקרי למדי. אפשר יהיה ליישר אותה.

ראה את האוייב יומיום לפני עיניו, וזה שינוי עצום.

מי שרגיל לחשוב על סכנה מיידית, הי' מאיימת על קיומו בכל רגע, מוכרח לראות בהרחקת הסכנה — הרחקתה בשטח והרי' חקתה בזמן — הצלה מכרעת.

ואולם המהפכה ההיסטורית האמיתית לא אירעה, ומוטב שעל כך ניתן את דעתנו.

האוייב הובס — אך הוא לא השלים עם קיום המיבצר.

המיבצר הורחק, הוחלש, הובס — אך נשאר מצור.

כי זוהי המוגבלה הטבעית של כל נצחון צבאי: הוא יכול להרי' חיק אוייב, להביס אוייב. אך אין הוא יכול להפוך אוייב לידו.

זה אינו תפקידו של אלוף.

זהו תפקידו של מדינאי.

והאווירה של מיבצר אינה נוחה לצמיחת מדינאים.

מיבצר העומד על נפשו — טבעו שהוא מצמיח חיילים גדולים, אלופים מצטיינים, אושייח'רב מזהירים.

לעיתים רחוקות מאד בהיסטוריה יח' הולידה אווירת-המיבצר אני'

מיבצר ינונר אל

שום המסוגלים לגשור גשרים בין המיבצר ובין סביבתו.

ד כאן דיברתי בלשון עבר, אבל הי' דברים עומים מתחוללים בהתה.

השאלה הגדולה, ההיסטורית, היא זאת: האם אפשר לתרגם את הנצחון הצבאי לנצחון מדיני?

שאלה זו אינה מקורית. רבים שואלים אותה. אך חוששני כי רוב השואלים אינם מבינים כל-כך את פשר המילים.

העליתי את דימוי המיבצר כדי שהדברים יהיו ברורים לגמרי:

הרחבת החומות — אינה נצחון מדיני.

כי הרחבת החומות משנה רק את הנתון נים הצבאיים.

זה חשוב מאד-מאד. אך זה אינו משנה את המצב מעיקרו.

לגבי מיבצר הנתון במצור, ישי'

נה רק משמעות אחת לנצחון מדיני ניו: הסרת המצור, כטירת המיבצר צר מן הכורח להיות מיבצר.

לכך צריכה להיות נתונה מחשבתו של כל מדינאי.

האלופים צריכים לדאוג לשיפור הנתונים הצבאיים לקראת המלחמה הבאה. זה תפקידו דם. תפקיד אדיר-אחריות, כפי שראינו הי' חודש.

המדינאים צריכים לדאוג לחיסול הגורמים שיביאו למלחמה הבאה. זה תפקידם שלהם. תפקיד בעל אחריות אדירה עוד יותר, כפי שראינו החודש.

לכן מוטב להפריד בין אלופים ומדינאים.

המדינאים הם, כמעט תמיד, אלופים גרו' עים מאד.

והאלופים הם, לרוב, מדינאים גרועים עוד יותר.

תיאוריה, יש דרכים רבים כדי להי' שיג כיום את המטרה המדינית האמורה.

הצעתי תוכנית אחת. אך תיכתבה, מן הסתם, גם תוכניות אחרות.

הדימוי של המיבצר מאפשר לנו לבדוק כל תוכנית פוטנציאלית באמת-מידה פשוטה ומוחלטת:

האם היא עשויה להביא לביני' טול המצור, לשילוב המיבצר בי' סביבתו?

אי שמא היא עשויה רק לשפר את הי' תנאים לקראת הסיכוב הבא. בגבור המצור מחדש?

זהו המיבצר.

אני מאמין כי ברגע זה, בעיקבות הנתון נים שנוצרו בכוח הנשק, יש הזדמנות היס' טורית לשינוי עצם מעמדו של המיבצר במרחב.

אני מאמין כי כל יום העובר וחולף, ללא יוזמה מתאימה, מקטין את הסיכוי לכך.

ההזדמנות נתונה — והזמן הוא עכשיו.